

INSTYTUT PRAWA USTROJOWEGO

Opracowanie przygotowane w ramach projektu:

OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

*Przesłanka nieuzasadnionej zwłoki w zakresie prawa do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r
(nota informacyjna)*

Autor opracowania:

Dr hab. Andrzej Jackiewicz, prof. UwB

Strona 1 z 4

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 45 przewiduje, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Wynikające z tego przepisu prawo do sądu jest jednym z najważniejszych praw osobistych, przysługując każdemu człowiekowi (nie jest zastrzeżone dla obywateli). Jego znaczenie jest tym większe, że nie jest wyłącznie środkiem ochrony służącym ochronie innych wolności i praw (art. 77 ust. 2 Konstytucji RP), ale jest również autonomicznym, odrębnym prawem człowieka podlegającym ochronie na drodze innych środków prawnych.

Fundamentalnymi, powszechnie uznanymi w orzecznictwie i nauce prawa, elementami tego konstytucyjnego prawa są prawo dostępu do sądu, prawo do właściwej procedury przed sądem oraz prawo do uzyskania rozstrzygnięcia sądowego. Kluczowe dla niniejszego opracowania jest prawo do odpowiednio ukształtowanego postępowania sądowego, które obejmuje trzy cechy wskazane w treści art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Ma więc to być rozpatrzenie sprawy: sprawiedliwe, jawne oraz bez nieuzasadnionej zwłoki. Cechy te definiują zatem treść omawianego elementu prawa do sądu, wyznaczając w sposób konstytucyjny standard odpowiedniej procedury sądowej, zapewniającej rzeczywistą realizację prawa do sądu. Biorąc to pod uwagę, należy więc skonstatować, że sprawa powinna być rozpatrywana nie tylko rzetelnie (sprawiedliwie) i jawnie, ale również odpowiednio sprawnie i dostatecznie szybko, aby zapewnić efektywność udzielanej ochrony prawnej, gdyż spóźniony wymiar sprawiedliwi stanowi w istocie jego zaprzeczenie. Tak ukształtowany konstytucyjny nakaz rozpatrywania spraw bez nieuzasadnionej zwłoki jest jednocześnie podmiotowym prawem jednostki, która może domagać się rozpatrzenia sprawy w takim terminie. Należy przy tym podkreślić, że prawo to, ma tym samym rangę zasady działania wymiaru sprawiedliwości, znajdując odzwierciedlenie w ustawach proceduralnych (art. 6 k.p.c., art. 2 § 1 pkt. 4 k.p.k.).

Analiza prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki wskazuje, że na prawo to składają się przede wszystkim dwa komponenty. Po pierwsze, jednostka może bowiem domagać się od sądu prowadzenia postępowania nie dłużej, niż tego wymaga wyjaśnienie okoliczności faktycznych i prawnych koniecznych do rozstrzygnięcia sprawy. Po drugie, wynika z tego powinność ustawodawcy wprowadzenia takich instytucji prawnych, które umożliwiają uczestnikom postępowania sięganie do efektywnych instrumentów proceduralnych przyspieszających

postępowanie. Jednym z nim jest skarga na przewlekłość postępowania sądowego przewidziana w ustawie o skardze na naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843). Należy więc przypomnieć, że zgodnie z art. 2 ust. 1 tej ustawy o zaistnieniu nieuzasadnionej zwłoki można mówić, gdy postępowanie w tej sprawie trwa dłużej niż to, konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Ocena ta musi być oparta o ocenę terminowości i prawidłowości czynności podjętych przez sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, z uwzględnieniem charakteru sprawy, stopnia faktycznej i prawnej jej zawilości, znaczenia dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowania się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Konstytucja RP nie wskazuje jednak żadnych konkretnych terminów pozwalających ustalić, kiedy mamy do czynienia z nieuzasadnioną zwłoką. Biorąc jednak pod uwagę, że prawo do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki należy pogodzić z konstytucyjnym nakazem rzetelnego, a zatem także wnikliwego i wszechstronnego rozpatrzenia sprawy, ocena czy nastąpiła zwłoka w postępowaniu, zawsze musi odbywać się w kontekście konkretnych okoliczności danej sprawy, stopnia jej skomplikowania i poczynań procesowych stron postępowania (należy uwzględnić czy działanie stron nie spowodowało przewlekłości postępowania). Ponadto przy ocenie, czy doszło do naruszenia prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, należy wziąć pod uwagę stopień dotkliwości, jaką spowodowała dana przewlekłość.

Analizowany w punkcie 1 opinii art. 45 Konstytucji RP, przewiduje ujęcie prawa do sądu charakterystyczne dla państw demokratycznych i wyraźnie oparte na standardach międzynarodowych. Prawo do sądu, w tym także prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, jest również prawem każdego człowieka, w świetle art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także w świetle art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Na marginesie warto zaznaczyć, że art. 6 ust. 1 EKPC jest niestety statystycznie najczęstszą spośród postanowień EKPC podstawą postępowania ze skargi indywidualnej, a Rzeczpospolita Polska niezwykle często jest stroną postępowania o naruszenie prawa do sądu, zwłaszcza w zakresie gwarancji dotyczących właśnie czasu trwania postępowań. Między innymi z powodu ilości skarg wpływających do ETPC na naruszenie prawa do rozpatrzenia sprawy

INSTYTUT PRAWA USTROJOWEGO

w rozsądnym terminie Sejm przyjął wspomnianą ustawę o skardze na naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Strona 4 z 4

